

การสำรวจความชุกและปัจจัยเสี่ยงของการติดพยาธิในทางเดินอาหารของเป็ดไล่ทุ่ง

ที่เลี้ยงในจังหวัดกำแพงเพชร มกราคม – กุมภาพันธ์ 2554

กิตติ รักสิการ¹, กิติภัท สุจิต²

บทคัดย่อ

การศึกษาหาความชุกและปัจจัยเสี่ยงของการพบพยาธิในทางเดินอาหารของเป็ดไล่ทุ่งที่เลี้ยงในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร ระหว่างเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2554 โดยสุ่มฝูงเป็ดด้วยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic sampling) เพื่อเก็บตัวอย่างอุจจาระสดส่งตรวจหาไข่พยาธิในทางเดินอาหารด้วยวิธี Simple flotation และ Simple sedimentation ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 112 ฝูง และเก็บข้อมูลการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งโดยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 112 ราย ผลการศึกษาพบว่า ความชุกรายฝูงของการพบไข่พยาธิใบไม้ (Fluke) ไข่พยาธิตัวกลม (Nematode) และ Oocyst ของเชื้อบิด (Coccidia oocysts), คิดเป็นร้อยละ 83.04, 0.89 และ 0.89 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งด้วยวิธี Univariate analysis พบว่า ไม่มีปัจจัยเสี่ยงใดที่ศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการพบพยาธิในทางเดินอาหารในฝูงเป็ดไล่ทุ่ง อย่างไรก็ตาม พบว่าฝูงเป็ดที่ไม่พบพยาธิให้ผลผลิตในระดับดี (มากกว่าร้อยละ 80) สูงกว่าฝูงเป็ดที่พบพยาธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

คำสำคัญ: พยาธิในทางเดินอาหาร, ความชุก, ปัจจัยเสี่ยง, เป็ดไล่ทุ่ง, จังหวัดกำแพงเพชร

เลขทะเบียนวิชาการ : 54(2)-0116(6)-095

¹ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกำแพงเพชร

² ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง

Survey on Prevalence and Risk Factors of Intestinal Parasites in Grazing Duck Herds in Kamphaengphet Province during January to February 2011.

Kitti Ruksikran¹, Kitipat Sujit²

Abstract

A cross-sectional study was conducted to investigate risk factors and prevalence of intestinal parasites in grazing duck herds from Kamphaengphet province during January to February 2011. Applying systematic sampling, 112 herds were randomly selected. Fresh fecal samples were collected and tested by simple flotation and sedimentation techniques. Structured questionnaires were also used to collect herd information. As the results, the overall herd prevalence of fluke eggs, nematode eggs and coccidia oocysts was 83.04 %, 0.89 % and 0.89 % respectively. The possible risk factors were analyzed by univariable analysis for herd level. None of risk factors was associated with prevalence of intestinal parasites. Otherwise uninfected herds had higher egg production (> 80 %) than infected herds significantly ($p < 0.05$).

Keywords: Grazing duck, Intestinal parasites, Prevalence, Risk factor, Kamphaengphet.

Research No. : **54(2)-0116(6)-095**

¹ Kamphaengphet Provincial Livestock Office

² Veterinary Research and Development Center (Lower Northern Region)

บทนำ

จังหวัดกำแพงเพชรเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีพื้นที่ทำนาทั้งสิ้น 1,646,480 ไร่ เป็นพื้นที่นาปรัง 698,462 ไร่ ส่งผลให้เกษตรกรหันมาประกอบอาชีพการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งเป็นจำนวนมากถึง 325 ราย 460 ฟอง จำนวนเป็ด 856,267 ตัว มีไข่เป็ดหมุนเวียนในตลาดไม่ต่ำกว่า 500,000 ฟอง/วัน รวมมูลค่าไข่เป็ดประมาณ 400,000,000 บาท/ปี การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งจึงเป็นอาชีพที่มีรายได้ดีสำหรับเกษตรกร และการไล่เลี้ยงเป็ดในนาข้าวยังเป็นการช่วยเหลือชาวนาควบคุมหอยซึ่งศัตรูพืชที่กัดกินต้นข้าว (Songserm *et al.*, 2006) อีกทั้งยังเป็นการใช้เมล็ดข้าวที่ตกหล่นในนาข้าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกด้วย โดยคาดว่าปัญหาสุขภาพประการหนึ่งของเป็ดไล่ทุ่ง คือ การติดพยาธิในทางเดินอาหาร เพราะด้วยลักษณะการเลี้ยงในทุ่งนาและในที่ลุ่ม หากินอาหารตามธรรมชาติที่มีอยู่ในทุ่งนา จำพวก หอยน้ำจืด ตัวอ่อนของแมลงปอ ที่อยู่ในน้ำ แมลงกลบ แมลงปีกแข็ง ซึ่งเป็นที่อยู่ของตัวอ่อนในระยะติดตัวของพยาธิหลายชนิด (ทวีศักดิ์, 2546) เป็ดไล่ทุ่งจึงมีโอกาสที่จะติดพยาธิจากพื้นที่หากินได้สูง ประกอบกับเคยตรวจพบพยาธิในทางเดินอาหารจากซากเป็ดไล่ทุ่งอ่อนแอ ที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกำแพงเพชรเคยส่งตรวจห้องปฏิบัติการ โดยที่พยาธิสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพเป็ด ได้หลายรูปแบบ ตามแต่ชนิดของพยาธิ เช่น การอักเสบของลำไส้และท่อนำไข่จากพยาธิใบไม้ (Fluke) การอักเสบของกระเพาะและโลหิตจางจากพยาธิตัวกลม (Nematode) หรือการอักเสบและการอุดตันของลำไส้จากพยาธิตัวตืด (Tape worms) เป็นต้น (สุวรรณณี, 2542)

ที่ผ่านมายังมีการศึกษาเรื่องพยาธิในทางเดินอาหารเป็ดไล่ทุ่งไม่มากนัก ทำให้มีข้อมูลสภาวะโรคไม่เพียงพอสำหรับการคาดการณ์ ส่งผลให้การวางแผนควบคุมป้องกันโรค และส่งเสริมสุขภาพสัตว์ให้แก่เกษตรกรทำได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความชุกของโรคพยาธิในทางเดินอาหารของเป็ดไล่ทุ่งที่เลี้ยงในจังหวัดกำแพงเพชร และปัจจัยเสี่ยงที่น่าจะเป็นไปได้ของการพบพยาธิในทางเดินอาหารของเป็ดไล่ทุ่ง

อุปกรณ์และวิธีการ

การสุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งจังหวัดกำแพงเพชร ในเดือนมกราคม 2554 จำนวน 325 ราย 460 ฟอง คำนวณจำนวนตัวอย่างฝูงเป็ดไล่ทุ่งที่จะเก็บตัวอย่างด้วยโปรแกรม Win-Episcopo/Sample size : Estimate Percentage โดยประมาณค่าความชุกของการพบพยาธิในทางเดินอาหารร้อยละ 10 ที่ความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 คำนวณได้ 107 ฝูง จากนั้นสุ่มฝูงเป็ดด้วยวิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic sampling) (พิชิต, 2550)

การเก็บและตรวจตัวอย่างอุจจาระ

เก็บตัวอย่างอุจจาระสดจากฝูงเป็ดไล่ทุ่ง ระยะเวลา จำนวน 112 ฝูง ฝูงละ 120 ตัว (pool sample จากเป็ด 10 ตัวรวมใน 1 ฝูง) ใส่ในถุงซิปล็อค หรือถุงพลาสติก 2 ชั้น แล้วรัดปากถุงด้วยหนังยาง เก็บรักษาตัวอย่างในภาชนะเก็บความเย็น รักษาอุณหภูมิระหว่าง 3-4 องศาเซลเซียส (อาคม, 2541) ส่ง

ห้องปฏิบัติการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดพิษณุโลก ภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อตรวจหาไข่พยาธิในทางเดินอาหารด้วยวิธี simple flotation และ simple sedimentation (Soulsby, 1982)

แบบสอบถาม

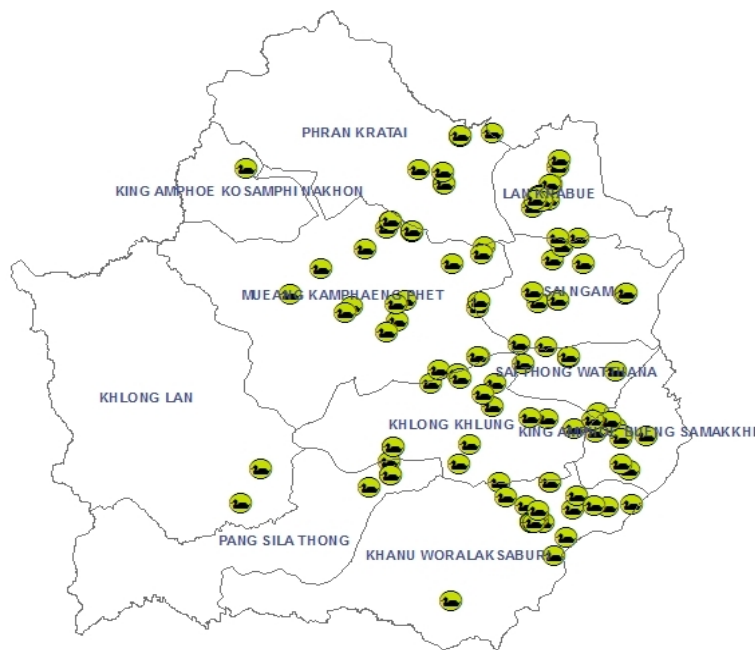
ออกแบบสอบถาม (ภาคผนวก ก) เพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรในการเก็บข้อมูลทั่วไปและการจัดการฝูงเป็ดไล่ทุ่ง ได้แก่ จำนวนเป็ด อายุเป็ด แหล่งที่ซื้อ ประสบการณ์การเลี้ยง ลักษณะการจ้างผู้อื่นเลี้ยง ผลผลิต การย้ายพื้นที่เลี้ยง การดูแลสุขภาพ ได้แก่ การเสริมอาหาร การถ่ายพยาธิ อากาศป่วย/ ผิดปกติ และการสัมผัสกับสัตว์ปีกชนิดอื่นๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

คำนวณความชุกของการพบไข่พยาธิในทางเดินอาหารรายฝูง (Herd Prevalence) เป็นร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของลักษณะการเลี้ยง และปัจจัยเสี่ยงของการพบพยาธิในทางเดินอาหารของเป็ดไล่ทุ่ง โดยวิธี univariate analysis โดยใช้โปรแกรม Epi-info version 3.5.1

ผลการศึกษา

เก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งที่เก็บตัวอย่างจำนวน 112 ฝูง จากจำนวนทั้งหมด 460 ฝูง (ร้อยละ 24.35) เมื่อนำข้อมูลพิกัดทางภูมิศาสตร์ (XY coordinate, UTM) ของตำแหน่งที่ตั้งฟาร์มที่เก็บตัวอย่างแสดงลงในแผนที่ พบว่ามีการเลี้ยงเป็ดหนาแน่นอยู่ที่อำเภอเมืองกำแพงเพชร คลองขลุง ชาณุวรลักษบุรี ไทรงาม และลานกระบือ ตามลำดับ และกระจายทั่วไปในอำเภออื่น ๆ ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 แสดงการกระจายตัวของฝูงเป็ดที่เก็บตัวอย่าง (n=112)

จากการสัมภาษณ์เกษตรกร 112 ราย พบว่าเกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งเฉลี่ย 8 ปี (พิสัย 1-27) มีการย้ายสถานที่เลี้ยงเฉลี่ยทุก 4 วัน (พิสัย 2-40) อายุเปิดเฉลี่ย 14 เดือน (พิสัย 4-38) เจ้าของเลี้ยงเองทั้งหมด ร้อยละ 41.96 เจ้าของมีการศึกษาระดับประถมลงมา ร้อยละ 76.79 ซื้อเป็ดมาจากต่างจังหวัด ร้อยละ 45.54 จำนวนเป็ดที่เลี้ยงมากกว่า 1,600 ตัว ร้อยละ 51.79 มีการเสริมอาหาร ร้อยละ 36.61 มีประวัติอาการโรคพยาธิในทางเดินอาหาร (ถ่ายเหลว ขนาดไม่สม่ำเสมอ ผอมแห้ง ก้นเปื้อน) ร้อยละ 52.68 ไม่มีประวัติการใช้ยาถ่ายพยาธิ ร้อยละ 89.28 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะของฝูงเป็ดไล่ทุ่งในจังหวัดกำแพงเพชร ระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2554 (n=112)

ลักษณะของฝูงเป็ด	ร้อยละ
การจ้างเลี้ยง	
- จ้างผู้อื่นเลี้ยงแทน	58.04
- เจ้าของเลี้ยงเอง	41.96
ระดับการศึกษาเจ้าของ	
- ระดับประถมลงมา	76.79
- สูงกว่าระดับประถม	23.21
แหล่งซื้อพันธุ์เป็ด	
- จากต่างจังหวัด	45.54
- ภายในจังหวัด	54.46
จำนวนเป็ดที่เลี้ยง	
- น้อยกว่า 1,600 ตัว	48.21
- มากกว่า 1,600 ตัว	51.79
การเสริมอาหาร	
- มีการเสริม	36.61
- ไม่มีการเสริม	63.39
การถ่ายพยาธิ	
- มีประวัติการใช้ยาถ่ายพยาธิ	10.72
- ไม่มีประวัติการใช้ยาถ่ายพยาธิ	89.28
ประวัติอาการของโรคพยาธิในทางเดินอาหาร (ถ่ายเหลว ขนาดไม่สม่ำเสมอ ผอมแห้ง ก้นเปื้อน)	
- มีประวัติ	52.68
- ไม่มีประวัติ	47.32

ผลการตรวจตัวอย่างอุจจาระ จำนวน 112 ผุ่ง พบความชุกทรายฝู่ง (Herd Prevalence) ของพยาธิใบไม้ พยาธิตัวกลม และเชื้อบิด คิดเป็นร้อยละ 83.04, 0.89 และ 0.89 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความชุกของการพบพยาธิในทางเดินอาหารของเป็ดไล่ทุ่ง ที่เลี้ยงในจังหวัดกำแพงเพชร ระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2554 (n=112)

ความชุกระดับฝู่ง	
ไข่ของพยาธิในทางเดินอาหาร	ร้อยละ
ไม่พบไข่พยาธิในทางเดินอาหาร	16.96
พบไข่พยาธิใบไม้ชนิดเดียว	81.26
พบไข่พยาธิใบไม้ และตัวกลม	0.89
พบไข่พยาธิใบไม้ และ Oocyst ของเชื้อบิด	0.89

การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของข้อมูลฝู่งเป็ดไล่ทุ่ง และการจัดการ กับการตรวจพบไข่พยาธิในทางเดินอาหาร พบว่าไม่มีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับการพบพยาธิในทางเดินอาหารในฝู่งเป็ดไล่ทุ่งเลย ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยเสี่ยงที่น่าจะเป็นไปได้ (Possible risk factors) ของการพบพยาธิในทางเดินอาหารของเป็ดไล่ทุ่ง ที่เลี้ยงในจังหวัดกำแพงเพชร ระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2554 (n=112)

ปัจจัย	Odd ratio	95% confidence interval
มีการจ้างผู้อื่นเลี้ยงแทน	0.77	0.28-2.14
เจ้าของมีการศึกษาระดับตั้งแต่ประถมลงมา	1.22	0.39-3.79
จำนวนเป็ดที่เลี้ยงมากกว่า 1,600 ตัว	0.74	0.27-2.01
มีประวัติอาการของโรคพยาธิในทางเดินอาหาร (ถ่ายเหลว ขนาดไม่สม่ำเสมอ ผอมแห้ง ก้นเปื้อน)	0.45	0.16-1.29
มีแมลงปอในพื้นที่เลี้ยงมาก	0.94	0.24-3.67
มีประวัติการใช้อาหารถ่ายพยาธิ	0.35	0.09-1.32

อภิปรายและสรุปผล

จากจำนวนฟาร์มเป็ดที่เก็บตัวอย่างเมื่อนำมาแสดงบนแผนที่ทางภูมิศาสตร์ (GIS) พบว่าการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งในจังหวัดกำแพงเพชร มากกว่าร้อยละ 75 มีการเลี้ยงในพื้นที่ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองกำแพงเพชร คลองขลุง ขาณุวรลักษบุรี ไทรงาม และลานกระบือ เนื่องจากเป็นพื้นที่ลุ่ม มีระบบชลประทานที่ดี จึงมีการทำนาได้ตลอดปี แตกต่างจากพื้นที่ฝั่งตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชร (อำเภอปางศิลาทอง คลองลาน โกสัมพีนคร และพรานกระต่าย) ที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูง และพื้นที่ป่า ระบบชลประทานไม่ครอบคลุมจึงทำนาได้เพียงปีละครั้งเป็นส่วนใหญ่ จากผลการตรวจหาไข่พยาธิใน

ทางเดินอาหาร ส่วนใหญ่ที่พบ คือ ไข่ของพยาธิใบไม้ ส่วนไข่ของพยาธิตัวกลม และ Oocyst ของเชื้อบิด แม้ว่าจะตรวจพบเพียง ร้อยละ 0.89 แต่ก็เป็น การส่งสัญญาณเตือนว่าในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรอาจมีการระบาดของพยาธิทั้ง 2 ชนิดนี้ได้ การพบไข่พยาธิใบไม้ ร้อยละ 83.04 ของจำนวนฝูงหมายถึง การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งมีโอกาสติดพยาธิในพื้นที่เลี้ยงได้เกือบตลอดเวลา (พื้นที่เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง เป็นพื้นที่นาที่มีน้ำท่วมตลอดปี) มีโฮสต์กึ่งกลางตัวที่ 2 (Second intermediate host) ของกลุ่มพยาธิใบไม้ ได้แก่ หอย กุ้ง ปู ปลา กบ แมลง ที่มีตัวอ่อนระยะติดต่อกัน (Metacercaria) ของพยาธิใบไม้ที่มีอยู่ในนาข้าวทั่วไป (สุวรรณี, 2542) เมื่อนำเป็ดมาเลี้ยงในพื้นที่นาที่มีโฮสต์กึ่งกลาง ซึ่งเป็นอาหารโปรตีนหลักของเป็ดไล่ทุ่ง ทำให้เกิดการติดพยาธิในฝูงและเกิดการระบาดระหว่างฝูงได้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงพบว่าระดับการศึกษาเจ้าของเป็ดตั้งแต่ประถมลงมา มีความสัมพันธ์กับการพบพยาธิในทางเดินอาหารในฝูงเป็ดไล่ทุ่ง แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P>0.05$) แต่ทว่าระดับการศึกษาอาจสะท้อนไปถึง ความรู้ในการดูแลเป็ด การเอาใจใส่เป็ด ส่วนในด้านของจำนวนเป็ดที่เลี้ยง การจ้างผู้เลี้ยง ข้อมูลการป่วย ประวัติอาการท้องเสีย และประวัติการถ่ายพยาธิไม่มีความสัมพันธ์กับการพบไข่พยาธิในทางเดินอาหาร ซึ่งในประเด็นของการถ่ายพยาธินั้น จากการสัมภาษณ์เกษตรกรได้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรใช้ยาถ่ายพยาธิที่ได้รับแจกจากกรมปศุสัตว์เป็นครั้งคราวเท่านั้น

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง (compare two proportion) เกี่ยวกับผลผลิตไข่นั้นพบว่าฝูงเป็ดที่ไม่พบไข่พยาธิให้ผลผลิตในระดับดี (มากกว่าร้อยละ 80) สูงกว่าฝูงเป็ดที่พบไข่พยาธิอย่างมีนัยสำคัญ ($p<0.05$) ส่วนฝูงเป็ดที่พบไข่พยาธิและมีประวัติการเสริมอาหารด้วยนั้น จำนวนฝูงที่ให้ผลผลิตอยู่ในระดับดี (มากกว่าร้อยละ 80) ไม่พบความแตกต่างจากฝูงเป็ดที่พบไข่พยาธิโดยไม่มีการเสริมอาหารแต่อย่างใด เนื่องจากผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งจะเสริมอาหารเฉพาะในสภาวะที่อาหารตามธรรมชาติขาดแคลนเท่านั้น จึงไม่พบความแตกต่างเมื่อศึกษาในช่วงเวลาสั้น แต่อาจเห็นความแตกต่างเมื่อเก็บข้อมูลทั้งปีได้

จากผลการศึกษาของ ธีัญญธร และคณะ (2549) พบว่า ในเขต 1, 2, 6 และ 7 มีการถ่ายพยาธิในเป็ดไล่ทุ่งร้อยละ 6.8 และจากการศึกษาครั้งนี้มีเพียงร้อยละ 10.72 เท่านั้นที่มีประวัติการใช้ยาถ่ายพยาธิ สรุปได้ว่า การถ่ายพยาธิในฝูงเป็ดไล่ทุ่งของเกษตรกรยังคงเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่ เพราะเกษตรกรยังคงขาดความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ในการถ่ายพยาธิให้กับเป็ดที่เลี้ยงไว้ จึงไม่ให้ความสำคัญมากนัก และส่วนใหญ่ใช้เพราะได้รับแจกจากกรมปศุสัตว์ ไม่ได้ใช้เพราะเล็งเห็นความสำคัญของการถ่ายพยาธิโดยแท้จริง

สรุปคือ การสำรวจความชุกของพยาธิในเป็ดไล่ทุ่งในจังหวัดกำแพงเพชร พบพยาธิใบไม้ ร้อยละ 83.04 เชื้อบิด และ พยาธิตัวกลม แต่ละชนิด ร้อยละ 0.89 ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อ การได้ผลผลิตไขของเกษตรกร จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้เรื่องการวางแผนจัดการสุขภาพสัตว์ และความรู้ความเข้าใจในการใช้ยาถ่ายพยาธิแก่เป็ดไล่ทุ่ง ซึ่งจะ สามารถช่วยแก้ปัญหาพยาธิในทางเดินอาหารของเป็ดไล่ทุ่งที่เลี้ยงอยู่ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากพยาธิ มีส่วนทำให้เปิดไล่งูที่มีสุขภาพที่อ่อนแอ อาจส่งผลต่อการเกิดโรคอื่น ๆ หรือมีผลกระทบต่อการผลิตไข่ได้ จึงควรทำการถ่ายพยาธิให้เปิดไล่งูทั้งพยาธิใบไม้ พยาธิตัวกลม และพยาธิตัวตืด โดยเฉพาะในช่วงที่มีโฮสต์กึ่งกลางเป็นจำนวนมาก โดยยาถ่ายพยาธิที่แนะนำ (ปัจจุบัน และคณะ, 2550) ได้แก่

- Praziquantel 5 mg/kg กินครั้งเดียว ใช้สำหรับพยาธิใบไม้ และพยาธิตัวตืด
- Tetramisol Hydrochloride 250 mg/kg กินติดต่อกัน 2 วัน และ Fenbendazole 15-30 mg/kg กินครั้งเดียว ใช้สำหรับพยาธิตัวกลม
- Toltazuril 7 mg/kg กินติดต่อกัน 2 วัน ใช้สำหรับเชื้อบิด

2. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับพยาธิในเปิดไล่งูเพิ่มเติม ในด้านความชุกแต่ละช่วงของปี โปรแกรมและชนิดยาถ่ายพยาธิที่เหมาะสมในเปิดไล่งู ประสิทธิภาพในการใช้ยาถ่ายพยาธิแต่ละชนิดในเปิดไล่งู ความแตกต่างของผลผลิตไข่ทั้งปีระหว่างกลุ่มที่ให้และไม่ให้ยาถ่ายพยาธิ

3. ควรมีการฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการติดพยาธิ และเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อสุขภาพเปิดไล่งูดีขึ้นจากการให้ความสำคัญกับการถ่ายพยาธิเป็นประจำ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีจากการสนับสนุนของ น.สพ.อัมพล ไพรสุวรรณ ปศุสัตว์จังหวัดกำแพงเพชร สพ.ญ.จันทร์เพ็ญ ชำนาญพุด ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทยภาคเหนือตอนล่าง ขอบขอบคุณเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทุกแห่งในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร พนักงานราชการใช้หวัดนก เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ตำบลทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บตัวอย่าง น.สพ.เสกสิทธิ์ สิงห์แจ่ม นายประสิทธิ์ วานิชสวัสดิ์วิชัย นางวิภาภรณ์ สัจจะวาทิต และเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทยภาคเหนือตอนล่าง สำหรับการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไล่งูในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บตัวอย่างและให้ข้อมูลในการดำเนินการศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. 2548. ข้อตกลงร่วมกันระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไล่งูและกรมปศุสัตว์. มาตรการควบคุมป้องกันโรคใช้หวัดนกในเปิดไล่งู, ไก่ชน และไก่พื้นเมือง

ทวีศักดิ์ ส่งเสริม. 2546. โรคเปิดและห่านในประเทศไทย พยาธิและการวินิจฉัย พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ศิริโรจน์การพิมพ์. หน้า 58 - 63.

ธัญญธร จรรย์ยานนท์ วิภาวรรณ ปาณะพล วิโรจน์ วนาสิทธิชัยวัฒน์ รักไทย งามภักดิ์ นพพร ปานจินดา เวียงทอง อินทอง และนิสาชล ศรีอ่อน. 2549. การเลี้ยง การจัดการ และต้นทุนการผลิตจากอาชีพการเลี้ยงเปิดไล่งูในโซนภาคกลางและภาคตะวันออก เอกสารเผยแพร่กรมปศุสัตว์ พิมพ์ครั้งที่ 1 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด. หน้า 61.

- ปจฉินมา อินทรกำแหง กิตติชัย อุ่ณจิต กิ่งดาว หมอแก้ว. 2550. ยากำจัดพยาธิภายใน ภายนอก และ โปรโตซัวที่สำคัญในสัตว์ปีก. เอกสารวิชาการสถาบันสุขภาพสัตว์. กรมปศุสัตว์. หน้า 3.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2550 การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง: ทฤษฎี และปฏิบัติ. สำนักพิมพ์เสมอธรรม. หน้า 239 - 266.
- สุวรรณณี นิธิอุทัย. 2542. โรคและการวินิจฉัยหนอนพยาธิทางสัตวแพทย์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 22-54.
- อาคม สังข์วรานนท์. 2541. พาราสิตวิทยาทางสัตวแพทย์ พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 14-17.
- Songserm, Thaweesak. 2006. Domestic ducks and H5N1 influenza epidemic, Thailand. *Emerging Infectious Disease* 12 (4) ; 575.
- Soulsby ,E,J.L. 1982 *Helminths, Arthropods and Protozoa of Domesticated Animals*. 7th edition. Bailliere-Tindall.London. pp. 763-768.

แบบสำรวจข้อมูลการสำรวจความชุกและปัจจัยเสี่ยงของการติดพยาธิในทางเดินอาหารเปิดไต่หุ่่ง
ที่เลี้ยงในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2554

วัน/เดือน/ปี..... ผู้สัมภาษณ์.....

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกำแพงเพชร และศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือ
ตอนล่าง จัดทำโครงการสำรวจความชุกและปัจจัยเสี่ยงของการติดพยาธิในทางเดินอาหารของเปิดไต่หุ่่ง
ที่เลี้ยงในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2554 เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และเพื่อเป็น
แนวทางในการควบคุมป้องกันโรคพยาธิในเปิดไต่หุ่่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่
สัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไต่หุ่่งและแนบมาพร้อมกับตัวอย่างส่งตรวจ

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน และเติมข้อความลงใน.....ของแต่ละข้อ

1. ข้อมูลเกษตรกร หมายเลขตัวอย่าง.....ทะเบียนฟาร์ม.....

เจ้าของ ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว).....อายุ.....ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....โทร.....

อาชีพหลัก เกษตรกร ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ อื่นๆ(ระบุ).....
ระดับการศึกษา ไม่ได้เรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. ปวส.
ประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดไต่หุ่่ง ปี

ผู้เลี้ยง เจ้าของเลี้ยงเอง จ้างผู้อื่นเลี้ยงร่วมกับเจ้าของ จ้างผู้อื่นเลี้ยงทั้งหมด
ระดับการศึกษาผู้เลี้ยง ไม่ได้เรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. ปวส.
ประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดไต่หุ่่ง ปี

2. ข้อมูลการเลี้ยงเปิดไต่หุ่่ง

2.1 จำนวน จำนวนเปิดที่เริ่มเลี้ยง.....ตัว เปิดคงเหลือ ณ. ปัจจุบัน.....ตัว

2.2 อายุ อายุเปิดที่เริ่มเลี้ยง.....วัน ปัจจุบันเปิดมีอายุ.....วัน
ปัจจุบันเปิดไต่หุ่่งอยู่ระหว่างการไซริงที่ 1 2 3

2.3 วัตถุประสงค์ของการเลี้ยง เปิดไข่ เปิดเนื้อ

2.4 สายพันธุ์เปิด

ปากน้ำ กากี้แคมเบล ลูกผสมปากน้ำ กากี้แคมเบล
 นครปฐม ลูกผสมปักกิ่ง ลูกผสมเซอร์วัลเลย์ อื่นๆ(ระบุ).....

2.5 แหล่งซื้อพันธุ์เปิด

ลูกเปิดแรกเกิด เปิดสาว จากอำเภอ.....จังหวัด.....

2.6 ผลผลิต กรณีเปิดไข่แล้ว ปริมาณไข่เปิดเฉลี่ย/วัน ย้อนหลัง 1 สัปดาห์.....ฟอง/วัน

กรณีเปิดอยู่ระหว่างช่วงผลัดขน.....ฟอง/วัน

2.7 ระยะเวลาที่นำเปิดลงไล่ทุ่งในนาแต่ละครั้ง จนอาหารในนาหมดและย้ายที่เลี้ยงใหม่..... วัน

2.8 อาหาร เมล็ดข้าว หอย จากการไล่เลี้ยงในนา เท่านั้น

เมล็ดข้าว หอย จากการไล่เลี้ยงในนา และเสริมด้วย (เลือกในวงเล็บด้านล่าง)

(อาหารสำเร็จรูป รำ ปลาขี้ขาว ปลาป่น หยวกกล้วย อื่นๆ(ระบุ).....)

2.9 การใช้ยาถ่ายพยาธิ ไม่ใช้ยาถ่ายพยาธิ

ใช้ยาถ่ายพยาธิ ให้ยาถ่ายพยาธิ ทุกๆ.....เดือน ชนิดยาถ่ายพยาธิ.....

3. ข้อมูลสุขภาพเปิด (สอบถามข้อมูล ณ ปัจจุบัน 2554)

3.1 จำนวนเปิดที่ตายต่อวัน ณ ปัจจุบันตัว

3.2 ช่วงอายุที่เปิดตายมากที่สุด วัน

3.3 จำนวนเปิดที่มีอาการท้องเสีย ณ ปัจจุบันตัว

3.4 อายุเปิดที่มีอาการท้องเสียมากที่สุดวัน

3.5 ปัจจุบันเปิดไล่ทุ่งมีอาการ ดังต่อไปนี้หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ถ่ายเหลว /มูกเลือด /สีแดง จำนวนไข่ต่อวันลดลงเกิน 5% ขนาดเปิดไม่สม่ำเสมอ

ขนยุ่ง /ปีกตก ผอมแห้ง รอบทวารหนักเปราะเปื้อน

3.6 พบสัตว์ปีกชนิดอื่นที่อยู่รอบๆ บริเวณหรือปะปนกับเปิดที่เลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ไก่ที่เลี้ยงหลังบ้าน เปิดที่เลี้ยงหลังบ้าน นกสวยงามเลี้ยงในบ้าน

ฟาร์มไก่เนื้อ ฟาร์มไก่ไข่ ฟาร์มเปิด

นกธรรมชาติ (นกปากห่าง นกยาง นกเป็ดน้ำ) แมลงปอจำนวนมาก

อื่นๆ(ระบุ).....

ขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกำแพงเพชร

โทรศัพท์ 055-711458 , 055-711450